

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ III Всеукраїнської науково-методичної конференції

(Шостка, 19 квітня 2018 року)

Суми
Сумський державний університет
2018

ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

О.В.Воловик

Шосткинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4
oksanavolovik.1973@gmail.com

Критичне мислення - активний та інтерактивний процеси пізнання, що завжди спрямовані на розв'язування певної задачі. Дані процеси пізнання включають сприйняття ідей та аналіз висновків; зіставлення їх із протилежними точками зору; розробку системи доказів на підтримку відповідної точки зору та обрання позиції, заснованої на цих доказах .

Щоб навчитися думати критично, учні мають усвідомити, що саме вони знають. Творчий розгляд нових теоретичних відомостей та можливостей їх застосування - це активні процеси, що стимулюють прагнення до вдосконалення. Це, як показує практика, не виникає спонтанно. Застосування критичного мислення дає можливість підвибити мотивацію навчання з конкретної теми, тому обов'язково підкреслюю новизну знань на конкретних прикладах. Учням треба дати час та поступово привчати до актуалізації попередніх знань, забезпечити їхню участь у систематичному процесі перевірки знань та складанні схем.

До активного та інтерактивного процесів пізнання починаю залучати учнів з середнього шкільного віку. П'ятикласники радо вирішують нескладні завдання та демонструють високий рівень здатності до прийняття рішень.

У подальшому отримані нові знання швидше запам'ятовуються, ніж традиційне пояснення вчителя або опрацювання матеріалу підручника. Це є суттю технологій формування критичного мислення.

Для розвитку критичного мислення впроваджую прийоми «Позначки», «Сенкан». Розглянемо їх детальніше.

Приєм « Позначки» - інтерактивна система нотаток для ефективного читання та мислення. Приєм використовується для «входження» в тему, яка вже відома учням і знання будуть поглиблюватися в подальшому.

Суть прийому: читаючи параграф підручника, потрібно робити позначки (v+?-) на полях олівцем, після прочитання теорії рекомендується учням заповнити таблицю, де позначки стануть заголовками колонок (тобто кількість колонок таблиці відповідає кількості позначок). У таблицю коротко заносяться відомості параграфу. Позначки спочатку можна ставити послідовно колективно, коли учні в підручнику, а вчитель на дошці (заощаджується час на уроці) ставлять позначки.

Алгоритм проведення прийому «позначки» на уроці в середніх класах.

Крок 1. Учитель оголошує тему, яка буде опрацьовуватися.

Крок 2. Учитель пояснює, що читаючи параграф підручника, учням потрібно зробити позначки на полях відповідно до особистих знань з теми. На дошці або плакаті (слайді) має бути підготовлений заздалегідь запис:

Позначки мають бути такими:

Ставте «v» на полях, якщо прочитане підтверджує те, що ви вже знаєте.

Ставте мінус « - », якщо прочитане відрізняється від того , що ви вже знаєте.

Ставте плюс «+», якщо прочитане несе для вас нову інформацію.

Ставте знак питання «?» , якщо хочете знати про щось більше.

Крок 3. Учитель запитує: «Що ви вже знаєте з теми?». Діти читають і відмічають у підручнику знаком «v». Педагог у заздалегідь накреслену таблицю записує інформацію у відповідну колонку.

Крок 4 . Учитель запитує: « Що з прочитаного відрізняється від того , що ви вже знаєте, чи думаєте, що суперечить вашим уявленням?» Учні ставлять знак «-», а вчитель записує наступну колонку таблиці.

Крок 5. «Яку інформацію позначимо знаком «+», бо прочитане несе для вас нову інформацію?» - веде далі спілкування з учнями педагог. Діти відповідають, позначають, учитель заносить судження в таблицю.

Крок 6. Учитель пропонує зробити позначку, сам записує в таблицю на дошці.

Крок 7. Пропонується учням записати в зошит таблицю позначок для впорядкування інформації з теми (спочатку під керівництвом учителя, надалі індивідуально, працюючи в парі чи групою). У деяких учнів знаки можуть відрізнятись, адже рівень обізнаності з теми може бути різним.

«v»	« - »	« + »	« ? »

Крок 8. Учитель повідомляє, з якою інформацією учні будуть знайомитись на уроці.

Цей прийом вимагає від учнів активного й уважного читання. Він зобов'язує вчитуватися в інформацію, відстежувати власне розуміння теми. Учитель може зрозуміти, який навчальний матеріал учні засвоїли добре, що залишилася поза увагою .

Прийом « Сенкан» - інтерактивний прийом роботи, що застосовується на будь – якому етапі уроку, дає можливість закріпити поняття, які були введені на уроці, організовує роботу учнів для підбиття підсумків урку. Мета застосування даного прийому – розвивати образне асоціативне мислення, здатність до узагальнення художніх явищ; навчити учнів зосереджуватись на художніх деталях. Педагогічна цінність сенкану – збагачення словникового запасу слів, відпрацювання навички підбору синонімів, підготовка до стислого переказу, навчає формулювати ідею, дає можливість дитині відчувати себе творчою особистістю. Таким чином, сенкан забезпечує високоефективну роботу з розвитку критичного мислення, спонукає учнів у великому обсязі інформації відібрати основну і відтворити її у стислій формі.

Сенкан вимагає певної побудови. Це поетична мініатюра з 5- ти рядків:

1 – й рядок – іменник (тема мініатюри); 2 – й рядок – прикметник до теми (опис теми); 3 – й рядок – дієслово чи дієслівні форми (у рамках теми); 4 – й рядок – фраза або прислів'я(передає особисте ставлення до теми); 5 – й рядок – синонім до іменника в першому рядку.

Приклад сенкану (5 клас)

Речення.

Неокличне, окличне.

Повідомляє, спонукає, питає.

Може бути поширеним і непоширеним, односкладним і двоскладним.

Думка.

Учитель може запропонувати скласти сенкан, відредагувати готовий сенкан, скласти розповідь за готовим сенканом, переказати текст з опорою на сенкан.

Перелік літературних джерел

1. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с. ISBN 978-966-2432-43-5
2. Пометун О. Інтерактивні методики та системи навчання / О. Пометун. – К. : 2007. – 112 с.